Наталія Анатоліївна Овчаренко
Людмила Іванівна Косяк

Формування вокальної компетентності здобувачів вищої мистецької і мистецько-педагогічної освіти: теоретико-методологічні аспекти

УДК 378.65.78
DOI https://doi.org/10.24195/artstudies.2026-3.11

Наталія Анатоліївна Овчаренко
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри музичного мистецтва
та хореографії
Криворізького державного педагогічного
університету
ORCID: 0000-0003-4874-1716,

Людмила Іванівна Косяк
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри музичного мистецтва
та хореографії
Криворізького державного педагогічного
університету
ORCID: 0000-0002-1916-9741

Дата першого надходження статті
до видання: 31.07.2026
Дата прийняття статті до друку після
рецензування: 01.09.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті:
09.11.2026

Дослідження присвячено вирішенню проблеми формування вокальної компетентності здобувачів вищої мистецької і мистецько-педагогічної освіти. Метою статті є конкретизація теоретико-методологічних засад формування вокальної компетентності здобувачів вищої мистецької і мистецько-педагогічної освіти. Методологія дослідження базується на використанні положень міждисциплінарного, системного, культурологічного, семіотичного, герменевтичного, особистісно зорієнтованого, компетентнісного, творчого підходів та таких загальнонаукових методів, як: аналіз, конкретизація, узагальнення. За результатами здійсненого аналізу уточнено поняття «вокальна компетентність здобувачів вищої мистецької і мистецько-педагогічної освіти», яке потрактовано як професійно-особистісне, динамічне утворення, що інтегрує гуманітарні, загальнокультурні, мистецькі цінності, знання, уміння навички, вокально-виконавські і вокально-педагогічні компетентності із комплексом загальних музичних, вокальних, творчих здібностей, мотиваційно-вольових рис особистості для здійснення подальшої навчальної, освітньо-професійної діяльності в сфері академічного, естрадного, народного мистецтва співу. Визначено структуру зазначеного феномену у складі п'яти компонентів, формування яких здійснюється упродовж трьох етапів, а саме: мотиваційно-цільового, спрямованого на формування мотиваційно-вольового компонента; організаційно-операційного, спрямованого на формування змістово-знаннєвого, художньо-інтерпретаційного, творчо-діяльнісного компонентів; продуктивно-самовдосконалювального, спрямованого на підвищення рівня рефлексивно-самовдосконалювального компонента. Окреслено методологічні засади формування вокальної компетентності здобувачів вищої мистецької і мистецько-педагогічної освіти, які включають комплекс таких наукових підходів, як-от: міждисциплінарний, системний, культурологічний, семіотичний, герменевтичний, особистісно зорієнтований, компетентнісний, творчий. Виявлено інноваційні тенденції, які впливають на формування вокальної компетентності сучасних здобувачів вищої освіти.

Ключові слова: *вокальна компетентність, здобувачі освіти, мистецька освіта, мистецько-педагогічна освіта, теоретико-методологічні засади, наукові підходи, вокальне мистецтво, вокальна педагогіка, компоненти, структура.*

Постановка проблеми. Глобалізаційні процеси, інтенсивність науково-технічного прогресу і суспільно-економічного життя, кризові ситуації в першій чверті XXI століття зумовлюють значні трансформації в культурній і освітній сферах багатьох країн світу. Сучасна вітчизняна освіта, зокрема мистецька і мистецько-педагогічна проходить етап реформування із використанням досягнень науки, цифровізації й технологізації та на основі інтеграції національних і зарубіжних культурно-освітніх традицій й інновацій. Особлива увага в такому контексті належить формуванню вокальної компетентності здобувачів освіти мистецької і мистецько-педагогічної освіти, професійна діяльність яких спрямована на збагачення культурної спадщини України, розвиток духовної культури підростаючого покоління, а в умовах військової агресії Росії – збереження психо-емоційного здоров'я учнівської молоді засобами вокального мистецтва. Тому, існує необхідність в конкретизації теоретико-методологічних засад формування вокальної компетентності зазначених здобувачів освіти, що забезпечить успішність і ефективність формування вказаної компетентності.

Аналіз актуальних досліджень. У наукових працях сучасних вчених активно досліджуються теоретичні і практичні основи формування вокальної компетентності здобувачів різних закладів мистецької освіти. Концептуальні засади вокальної педагогіки і вокального виконавства як основи формування вокальної компетентності здобувачів вищої мистецької і мистецько-педагогічної освіти розкрито в працях українських науковців В. Антонюк, Л. Василенко, Н. Гребенюк, О. Стахевича та ін. Визначенню сутності і структури вокальної компетентності приділяли увагу вітчизняні вчені, як: Н. Косинська, В. Кузьмічова, С. Мамикіна та ін., зарубіжні дослідники, як-от: С. Бендікова, Ван Їсін, Лі Чуньпен, Чжао Юйлун, Янь Інши та ін. Результати обгрунтування етапів, інноваційних тенденцій формування зазначеного явища розкрито в наукових доробках українських вчених В. Гіголаєвої-Юрченко, Л. Давидович А. Зарицького, В. Кочеткова, С. Мамикіної, О. Мартін, В. Мрочко, О. Смирної, та ін. Разом з тим, теоретико-методологічні засади

формування вокальної компетентності здобувачів вищої мистецької і мистецько-педагогічної освіти недостатньо досліджено й конкретизовано в наукових працях сучасних вчених.

Мета статті – конкретизувати теоретико-методологічні засади формування вокальної компетентності здобувачів вищої мистецької і мистецько-педагогічної освіти.

Методологія дослідження базується на використанні положень міждисциплінарного, системного, культурологічного, семіотичного, герменевтичного, особистісно зорієнтованого, компетентнісного, творчого підходів та таких загальнонаукових методів, як: аналіз, конкретизація, узагальнення. Міждисциплінарний підхід застосовувався для визначення сутності і структури вокальної компетентності здобувачів освіти; системний підхід використовувався для досягнення цілісності, системності, послідовності дослідження і результатів його викладу та визначення структури вокальної компетентності здобувачів вищої мистецької і мистецько-педагогічної освіти; культурологічний підхід застосовувався для усвідомлення зарубіжного і вітчизняного культурного досвіду, традицій та інновацій у формуванні вокальної компетентності зазначених здобувачів освіти; семіотичний і герменевтичний підходи використовувався для визначення й обгрунтування в структурі вокальної компетентності здобувачів мистецької і мистецько-педагогічної освіти семіотично-герменевтичного компоненту; особистісно орієнтований і компетентнісний підходи застосовувався для виявлення значущості особистісної і професійної складових в змісті вокальної компетентності здобувачів вищої мистецької і мистецько-педагогічної освіти. Аналіз, конкретизація, узагальнення застосовувалися для потрактування поняття «вокальна компетентність здобувачів вищої мистецької і мистецько-педагогічної освіти».

Результати та їх обговорення. Вирішення питання конкретизації теоретико-методологічних аспектів формування вокальної компетентності здобувачів вищої мистецької і мистецько-педагогічної освіти в значній мірі залежить від розуміння таких ключових понять, яка «компетентність» і «вокальна компетентність».

У дослідженні керуємося потрактуванням поняття «компетентність», наданому в Законі України «Про освіту» (2017), а саме, що вона є динамічною комбінацією знань, способів мислення, поглядів, цінностей, навичок, умінь, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність.

Уточнення поняття «вокальна компетентність» стало предметом наукових розвідок китайських дослідників Ван Їсін, Лі Чуньпен, Чжао Юйлун, Янь Інши, які мають дещо схожі точки зору в тлумаченні зазначеного поняття.

Відтак, у науковій праці Лі Чуньпен вокальна компетентность обгрунтовується як особистісне утворення, якому притаманно використання досвіду емоційно-ціннісного ставлення до вокального мистецтва; сукупність вокально-виконавських знань, умінь та навичок; здатність до яскравого втілення художньо-образного змісту музичного твору (Лі Чуньпен, 2013, 8). Особистісний підхід лежить в основі визначення сутності вокальної кометентності в дослідженні Янь Інши, а саме, що вказаний феномен є інтегрованою особистісною якістю майбутніх учителів музичного мистецтва, яка впливає на їх фахове й особистісне зростання, підвищення виконавського, художньо-інтерпретаційного рівня та на формування готовності до інноваційної творчої діяльності (Янь Інши, 2022, 179).

У дослідженні Чжао Юйлун аналізується позиція науковців О. Хоружої і Ван Ісін, які, розглядаючи вокальну компетентність як комплекс предметних компетенцій, зазначають, що в її основі лежать знання про будову й акустику голосового апарату, особливості вокального звукоутворення й звуковидобування, стилі та жанри вокального мистецтва, практичні уміння й навички в галузі вокального виконавства і вокальної методики (Чжао Юйлун, 2025). Подібної думки дотримується і Чжао Юйлун, визначаючи сутність окресленого поняття через набуття предметних компетенцій. Співацька (вокальна) компетентність вважається, за думкою Чжао Юйлун, метою співацького розвитку та здобутою в такому процесі особистісною фахово-діяльнісною характеристикою, яка зумовлює здатність студентів у подальшій професійній вокально-виконавській і вокально-педагогічній діяльності ефективно реалізовувати на практиці набуті в процесі фахового вокального навчання предметні компетенції. За результатами дослідження акцентується увага на важливості інтеграції і практичного впровадження засвоєних теоретичних знань у галузі вокального виконавства та вокальної педагогіки та практичних співацьких умінь (Чжао Юйлун, 2025).

На особистісній характеристиці вокальної компетентності зосереджує увагу ізраїльська дослідниця С. Бендікова, яка узагальнює, що досліджуване явище є інтегрованим особистісним утворенням, що поєднує вокальні знання, уміння, навички, цінності, творчий досвід та здатність до їх практичного застосовування під час вокальної діяльності в процесі здобуття освіти (Бендікова, 2026, 3).

У працях вітчизняних учених В. Кузьмічової, Н. Косинської, які зя'совували сутність поняття «вокальна компетентність», особлива увага приділяється вокально-виконавській культурі педагогів-музикантів. В. Кузьмічова потрактовує вказане поняття як здатність майбутнього вчителя музичного мистецтва до самостійно-творчої, вокально-педагогічної, художньо-інтерпретаційної

діяльності, спрямованої на удосконалення процесу музично-виконавської та методичної підготовки (Кузьмічова, 2021, 30). Згідно думки Н. Косинської, концертно-виконавська діяльність майбутніх педагогів-музикантів активно впливає на формування їх вокальної компетентності, оскільки в процесі сценічного виступу студенти набувають сценічного досвіду, розвивають вокально-виконавську й емоційно-естетичну культуру, формують здатність до самовдосконалення і самооцінювання власної творчої діяльності (Косинська, 2018). Відповідно, у дослідженнях зазначених учених основний смисловий фокус окресленого поняття зосереджено на професійній складовій.

Аналіз потрактувань поняття «вокальна компетентність» зарубіжними і вітчизняними вченими в сфері вокального виконавства й вокальної педагогіки дозволив дійти узагальнення, що зазначеному поняттю притаманно як особистісні, так і професійні характеристики, а також – властивість змінюватися, розвиватися або деградувати, тобто – динамічність. До найбільш вагомих складових вокальної компетентності здобувачів вищої мистецької і мистецько-педагогічної освіти відносяться вокально-виконавська і вокально-педагогічна компетентності. Разом з тим, її сутність включає і комплекс загальних гуманітарних культурних, мистецьких цінностей, знань, умінь, здатностей і особистісні риси й музичні, вокальні здібності майбутніх виконавців-співаків і педагогів. Тому, у межах нашого дослідження, вокальна компетентність здобувачів вищої мистецької і мистецько-педагогічної освіти розглядається як професійно-особистісне, динамічне утворення, яке інтегрує гуманітарні, загальнокультурні, мистецькі цінності, знання, уміння навички, вокально-виконавські і вокально-педагогічні компетентності із комплексом загальних музичних, вокальних, творчих здібностей, мотиваційно-вольових рис особистості для здійснення подальшої навчальної, освітньо-професійної діяльності в сфері академічного, естрадного, народного мистецтва співу. Особлива увага сьогодні повинна приділяється універсальності вокальної компетентності здобувачів вищої мистецької і мистецько-педагогічної освіти, які в сучасних освітніх умовах мають набути значного спектру вокально-виконавських і вокально-педагогічних компетентностей в академічному, естрадному, народному вокальному мистецтві.

Визначення методології формування вокальної компетентності здобувачів вищої мистецької і мистецько-педагогічної освіти забезпечує наукову базу зазначеного процесу. Методологічне підгрунтя формування досліджуваної компетентності складають такі наукові підходи, як: міждисциплінарний, системний, культурологічний, семіотичний, герменевтичний, особистісно зорієнтований, компетентнісний, творчий підходи, які в комплексі забезпечують повноту, послідовність й інноваційність формування вокальної компетентності майбутніх співаків і педагогів.

Так, *міждисциплінарний підхід* передбачає опанування здобувачів вищої мистецької і мистецько-педагогічної освіти комплексом знань, умінь, здатностей з таких базових наукових сфер для формування вокальної компетентності зазначених здобувачів освіти, як: *філософія мистецтва* для розуміння детермінації причинно наслідкових зв'язків у навчанні мистецтву співу; основ діалектики, що сприяє усвідомленню закономірностей співацького розвитку або його зворотного шляху; переходу кількості вокальних занять, вправ, творчих зусиль в якість виконання, викладання; *культурологія* для формування ціннісного ставлення до світової і вітчизняної вокальної культури, вокального виконавства і вокальної педагогіки як різновиду мистецтва, якому притаманні естетична, виховна, інформативна, гедоністична, катарсична та інші мистецькі функції; *анатомія і фізіологія* людини для опанування основами будови і функцій голосового апарату, його акустичних і резонувальних можливостей, використання співацького режиму і забезпечення охорони голосу; *філологія* для аналізу сутності, будови, жанрово-стильових рис літературного тексту вокального твору; *мистецтвознавство* для засвоєння історико-музикознавчої, музично-теоретичної інформації, розуміння жанрово-стильових особливостей, художньої інтерпретації вокальних творів; *вокальна педагогіка* для опанування історичними, теоретичними, технологічними основами методики навчання академічному, естрадному, народному співу. *Системний підхід* є базовим для визначення й удосконалення структури вокальної компетентності здобувачів вищої мистецької і мистецько-педагогічної освіти. Такий підхід забезпечує цілісність, системність і послідовність освітнього процесу в формуванні вказаного явища, якому притаманні системоутворювальні чинники як мета і результат. *Культурологічний підхід* надає можливість розглядати навчання співу і вокальне виконавство як складову вокальної культури людства; усвідомити світовий вокально-виконавський і вокально-педагогічний досвід, традиції та інновації різних національних вокальних шкіл; рухатися від музичного й літературного тексту музичного твору до широкого культурологічного контексту і навпаки, здійснювати жанрово-стильовий аналіз вокальних творів. *Семіотичний підхід* уможливлює системне дослідження музичних знаків, літературної та музичної мови вокального твору в контексті синтактики, семантики і прагматики; оволодіння семіотичниим аналізом музичного твору (Овчаренко, 2016,; 16). *Герменевтичний підхід* забезпечує можливість використовувати положення загальної теорії інтерпретації художніх смислів музичних

творів, сприяє поступовому осягненню здобувачами вищої мистецької і мистецько-педагогічної освіти художніх смислів вокальних творів і здійсненню його герменевтичного аналізу та інтерпретації. *Особистісно орієнтований підхід* надає можливість виявити розвиток особистісних рис здобувачів освіти, виявитити їх мотиви, потреби, інтереси у формуванні вокальної компетентності та загальні, музичні, вокально-виконавські і вокально-педагогічні здібності. Компетентнісний підхід сприяє визначенню сутності, структури вокальної компетентності здобувачів вищої мистецької і мистецько-педагогічної освіти, окресленню комплексу їх вокально-виконавських і вокально-педагогічних знань, умінь, здатностей (Овчаренко, 2016; 16). Творчий підхід забезпечує формування вокальної компетентності здобувачів вищої мистецької і мистецько-педагогічної освіти на засадах освітньої творчості, якому притаманна інноваційність, нестандартність рішень, продуктивність.

Виявлення сутності вокальної компетентності, обгрунтування методології її формування складають теоретико-методичні засади для окреслення структури вказаної компетентості здобувачів освіти.

Набуття вокальної компетентності здобувачами мистецької і мистецько-педагогічної освіти буде значно ефективнішим, якщо у викладачів, які її формують, сформоване знання про структурні компоненти зазначеної компетентності. Питання структури вокальної компетентності або її складових стало предметом наукового дискурсу в мистецькій і педагогічній теорії. У дослідженнях ізраїльської вченої С. Бендікової обґрунтовано структуру вокальної компетентності здобувачів мистецької освіти, до складу якої входять: мотиваційно-цільовий, інформаційно-культурологічний, емоційно-комунікативний та інтерпретаційно-виконавський компоненти (Бендікова, 2026, 4). Китайський науковець Янь Інши, досліджуючи структуру вокально-виконавської компетентності здобувачів мистецько-педагогічної освіти вважає, що ефективність її формування залежить від участі зазначених фахівців в концертно-виконавській та конкурсно-фестивальній діяльності, що передбачає сценічне виконання вокальних творів і формування додаткових компетентностей, як: набуття публічно-виконавського досвіду, здатність до самовдосконалення, а структуру зазначеної компетентності складають такі компоненти, як: мотиваційно-спрямований, знаннєво-інноваційний та виконавсько-креативний (Янь Інши, 2022, 177).

Вітчизняна дослідниця С. Мамикіна обгрунтовує структуру професійної компетентності здобувачів мистецько-педагогічної освіти, яка формується в процесі естрадної вокально-виконавської підготовки у складі чотирьох взаємопов'язаних компонентів, як-от: особистісно-ціннісний, вокально-сценічний та рефлексивно-регулятивний компоненти, кожен з яких містить ряд загальних і фахових компетентностей, виокремлених на основі актуальних освітньо-професійних програм, які пропонуються для першого бакалаврського рівня вищої освіти (Мамикіна, 2022, 55).

На наш погляд, структуру вокальної компетентності здобувачів вищої мистецької і мистецько-педагогічної освіти складають п'ять компонентів: мотиваційно-вольовий, змістово-знаннєвий, художньо-інтерпретаційний, творчо-діяльнісний, рефлексивно-самовдосконалювальний. Зазначена структура відображає шлях формування вокальної компетентності: від мотиваційно-вольової спрямованості, інтересів, потреб здобувачів освіти, опанування ними знаннями змісту вокального виконавства й вокальної педагогіки, вміннями художньо інтерпретувати вокальні твори, здатностями творчо виконувати, викладати в сфері вокально мистецтва – до вміння і здатності інтелектуально-творчої рефлексії та вдосконалення в професійній діяльності.

Послідовність набуття компонентів формування вокальної компетентності здобувачами вищої мистецької і мистецько-педагогічної освіти детерміновано з етапами формування зазначеного явища. В. Мрочко, А. Зарицький зазначають, що в формуванні вокальної компетентності здобувачів вищої музично-педагогічної освіти доцільно виокремити чотири основні етапи: адаптаційно-мотиваційний, базово-формувальний, творчо-діяльнісний та рефлексивно-удосконалювальний (Мрочко, Зарицький, 2025, с. 27); В. Кузьмічова доходить висновку, що процес формування фокальної компетентності довготривалий і послідовний й вирізняє три етапи її формування, а саме: організаційно-інформаційний, операційно-комплексний, продуктивно-рефлекційний (Кузьмічова, 2021, с. 29); китайський дослідник Чжао Юйлун визначає три етапи формування співацької компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва, а саме: установчо-технологічний, поглиблювально-фундаментальний та компетентнісно-продуктивний етапи (Чжао Юйлун, 2025).

Разом з тим, у процесі аналізу наукових розвідок було визначено, що кількість етапів формування досліджуваної компетентності може співпадати з кількістю компонентів або бути меншим. Тобто, під час одного етапу можливо формувати два і більше компонентів структури компетентності. У контексті нашого дослідження, визначено п'ять компонентів структури вокальної компетентності здобувачів вищої мистецької і мистецько-педагогічної освіти, які пропонується формувати упродовж трьох етапів, а саме: *мотиваційно-цільового*, спрямованого на формування мотиваційно-вольового компонента; *організаційно-операційного*, спрямованого на формування змістово-знаннєвого, художньо-інтерпретаційного,

творчо-діяльнісного компонентів; продуктивно-самовдосконалювальний, спрямованого на підвищення рівня рефлексивно-самовдосконалювального компонента.

Сформованість вокальної компетентності здобувачів вищої мистецької і мистецько-педагогічної освіти, як слушно зазначає С. Кузьмічова, виявляється у набутті предметно-практичних компетентностей, до яких відносяться: здатність до естетичного виховання учнів різних вікових груп у процесі пізнання вокального мистецтва; здатність до опанування різножанровим зарубіжним і вітчизняним вокальним репертуаром; здатність до художньо-інтерпретаційної творчості у вокально-виконавській і вокально-педагогічній діяльності; здатність до використання професійних знань і вмінь з методики музичного навчання та виховання (Кузьмічова, 2021, с. 31). Досліджуючи основні аспекти формування вокальної компетентності здобувачів вищої мистецької освіти в сучасних умовах дистанційного навчання, науковці О. Смирна, В. Гіголаєва-Юрченко, Л. Давидович вважають, що опанування нею здобувачами освіти базується в цілому на самостійній діяльності, яка передбачає роботу з навчальною літературою, виконання музичних творів, аналізу інтерпретацій. Доречним є також використання певного набору вокальних вправ, спрямованих на розвиток дихання, виконавських навичок, звільнення органів звукоутворення тощо (Смирна, Гіголаєва-Юрченко, Давидович, 2023).

Формування вокальної компетентності здобувачів вищої мистецької і мистецько-педагогічної освіти в сучасних умовах повинно враховувати сучасні тенденції у вокальному виконавстві, вокальній педагогіці, які виникли в результаті інновацій в мистецтві й освіті, оскільки в кінці XX – першій чверті XXI століття традиційні вокальні методики зазнали значних змін під впливом авангарду, модернізму та постмодернізму. У сучасній мистецтвознавчій і мистецько-педагогічній теорії інтенсивно здійснюються дослідження, результати яких мають безпосередній вплив на наявний стан формування вокальної компетентності здобувачів вищої мистецької і мистецько-педагогічної освіти, які стосуються універсальності їх вокальної підготовки для подальшої професійної діяльності.

Зокрема, у процесі опанування вокальними знаннями, уміннями, майбутні здобувачі освіти повинні знати особливості розвитку українського класичного, естрадного, народного вокального мистецтва, синтезу його з електронною музикою і бути здатними використовувати такий синтез на практиці. Як зазначає О. Мамикіна, достатньо новим явищем в мистецькій педагогіці вважається естрадна вокально-виконавська підготовка (Мамикіна, 2022, 54). У такому контексті слушною є думка О. Мартін, яка, аналізуючи фольклорні витоки сучасного естрадного вокалу, синтез традицій і поп-музики, наголошує на важливості застосування порівняльно-типологічного аналізу, контент-аналізу, інтерпретаційного методу для розуміння сучасного естрадного вокалу, що є динамічним феноменом, який виник на перетині традиційної народної культури, сучасних глобалізаційних викликів та – на розумінні генезису українського естрадного вокального мистецтва, яке зародилося в середині XX століття і в якому почали відображатися й фольклорні елементи. У 60-80-х роках, узагальнює О. Мартін, значний вплив мала класична виконавська традиція; наразі, українська естрада зазнала впливу джазу, року та радянської поп-культури. З 1991 р. естрадна вокальна музика музика стала різноманітнішою, із залученням попмузики, рок-елементів та фольклору; спостерігається синтез традиційних мотивів з електронною музикою, що дозволяє українській естраді набути популярності за кордоном (Мартіна, 2025, с. 115).

У дослідженні В. Кочеткова вивчаються особливості формування, інтерпретації, репрезентації сучасного популярного вокального репертуару, який постає одним із провідних чинників розвитку глобальної культури, здатним формувати соціальні цінності та впливати на світоглядні орієнтири виконавців, слухачів (Кочетков, 2025). Науковець слушно акцентує увагу на динамічності, мінливості і відкритості естрадного репертуару, оскільки на його формування впливають такі чинники, як: глобалізація і, відповідно, інтенсивний культурний обмін; цифрові технології з використанням мультимедійних форматів, електронної обробки голосу; інновації у вокальній техніці. Спів сучасних вокальних творів передбачає володіння співаком здатністю використовувати традиційні жанри, як: поп, рок, фолк, хіп-хоп з новими формами виконавської презентації, як-от: інтерактивні концерти, Virtual Production технології, цифрові музичні і світлові ефекти.

До інноваційних тенденцій в формуванні вокальної компетентності здобувачів вищої мистецької і мистецько-педагогічної освіти слід віднести застосування нових аналітичних методів, спрямованих на розуміння й усвідомлення синтаксису музичної мови вокального твору і кола його образних значень, створення на цій основі художньої інтерпретації. До таких методів відноситься семіотично-герменевтичний аналіз вокального твору, концепція якого полягає в тому, що завдяки декодуванню музичних знаків в тексті вокального твору здійснюється осягнення його музичної мови та її структурних елементів, уможливлюється усвідомлення смислу тексту твору в контексті світового культурного досвіду, формується в уяві модель художньо-виконавської інтерпретації, привласнюються цінності вокального мистецтва. Аналіз передбачає системне виявлення культурологічного контексту твору, його жанрово-стильових

особливостей; дослідження знаків поетичної і музичної мови тексту, засобів музичної виразності, форми, особливостей розвитку драматургії для усвідомлення художнього смислу вокального твору і створення його художньої інтерпретації (Овчаренко, 2023, с. 191).

Вказані тенденції активно впроваджуються в практику закладів вищої мистецької і мистецько-педагогічної освіти і забезпечують ефективність формування вокальної компетентності сучасних співаків-виконавців, педагогів-музикантів. Однак, вони не охоплюють весь спектр інновацій, які впливають на формування зазначеної складової професійної компетентності здобувачів освіти.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. За результатами здійсненого аналізу уточнено поняття «вокальна компетентність здобувачів вищої мистецької і мистецько-педагогічної освіти», визначено структуру зазначеного феномену в складі п'яти компонентів, які пропонується формувати упродовж трьох етапів, а саме: під час *мотиваційно-цільового етапу* передбачається формування мотиваційно-вольового компонента; *організаційно-операційного етапу* – формування змістово-знаннєвого, художньо-інтерпретаційного, творчо-діяльнісного компонентів; продуктивно-самовдосконалювального етапу – формування рефлексивно-самовдосконалювального компонента. Окреслено методологічні засади формування вокальної компетентності здобувачів вищої мистецької і мистецько-педагогічної освіти, які включають комплекс таких наукових підходів, як-от: міждисциплінарний, системний, культурологічний, семіотичний, герменевтичний, особистісно зорієнтований, компетентнісний, творчий. Виявлено інноваційні тенденції, які впливають на формування вокальної компетентності сучасних здобувачів вищої освіти.

Подальші наукові розвідки будуть спрямовані на дослідження можливостей використання штучного інтелекту в формуванні вокальної компетентності здобувачів вищої мистецької і мистецько-педагогічної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бендікова, С. І. (2026). *Організаційно-методичні засади навчання співу учнів закладів мистецької освіти в Україні та Ізраїлі* [дисертація доктора філософії]. Кривий Ріг. URL: https://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/123456789/12516

2. Мартіна, О. А. (2025). Фольклорні витоки сучасного естрадного вокалу синтез традицій і поп-музики. *Південноукраїнські мистецькі студії, 2,* 114–121. DOI: https://doi.org/10.24195/artstudies.2025-2.19.

3. Кочетков, В. Є. (2025). Сучасний популярний вокальний репертуар: тенденції формування, інтерпретації та репрезентації. *Музикознавча думка Дніпропетровщини*,*29(2),*147–156.DOI:https://doi.org/10.33287/222516.

4. Косінська, Н.Л. (2018). Принципи та підходи до формування сценічно-образної культури майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вокальної підготовки. *Музичне мистецтво в освітологічному дискурсі*, *3,* 43–48. DOI: https://doi.org/10.28925/2518-766X.2018.3.4348.

5. Косінська, Н. Л. (2021). Методика формування сценічно-образної культури майбутніх учи-телів музичного мистецтва у процесі вокальної підготовки [Дисертація доктора філософії,]. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/34928/

6. Кузьмічова, В. А. (2021). Формування вокальної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в класі «Постановка голосу». *Professional Art Education*, *2(1),* 28–34. URL: https://surl.li/hzinqb

7. Лі, Чунпень. (2013). Методика формування вокальної компетентності майбутніхучителів музики : дис. … канд. пед. наук. Київ. URL: https://enpuir.udu.edu.ua/entities/publication/54961877-5695-46c5-be29-a642803bfb06

8. Мамикіна, О. А. (2022). Естрадна вокально-виконавська підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва у вимірі компетентнісного навчання. *Інноваційна педагогіка, 51(2),* 52–56. DOI https://doi.org/10.32782/2663-6085/2022/51.2.9.

9. Мрочко, В. М., Зарицький А. О. (2025). Етапи формування вокальної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва. А*кадемічні студії. Ссерія «Педагогіка*», (3), 25–32. DOI: https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2025.3.4.

10. Овчаренко, Н. А. (2016). Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності : дис. … доктора пед. наук. Київ. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/14139/

11. Овчаренко, Н. А. (2023). Формування художньо-інтерпретаційної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва засобами семіотично-герменевтичного аналізу вокального твору. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 2(126), 185–198. DOI: https://doi.org/10.24139/2312-5993/2023.02/185-198.

12. Смирна, О. Ю., Гіголаєва-Юрченко, В. О., & Давидович, Л. В. (2023). Основні аспекти формування вокальної компетентності здобувачів вищої освіти спеціальності 025 Музичне мистецтво в умовах дистанційного навчання. *Академічні візії*, *(16).* DOI: http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7625061

13. Чжао, Юйлун. (2025). Сутність і специфіка співацької компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у контексті співацького розвитку. *Педагогічна Академія: наукові записки*, *(19).* DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.15847269.

14. Янь, Інши. (2022). Формування вокально-виконавської компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва як складова підготовки фахівців нового формату. *Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. 14(28),* 173–181. DOI: https://doi.org/10.31392/NPU.nc.series14.2022.28.

REFERENCES

1. Bendikova, S. (2026). *Orhanizatsiino-metodychni zasady navchannia spivu uchniv zakladiv*

mystetskoi osvity v Ukraini ta Izraili [Organizational and methodological foundations of teaching singing to students of arts education institutions in Ukraine and Israel][Doctoral dissertation]. Kryvyi Rih. https://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/123456789/12516

2. Martina O. A. (2025). Folklorni vytoky suchasnoho estradnoho vokalu syntez tradytsii i pop-muzyky [Folklore origins of modern pop vocals: a synthesis of traditions and pop music]. *Pivdennoukrainski mystetski studii – South Ukrainian Art Studios, 2,* 114–121. https://doi.org/10.24195/artstudies.2025-2.19

3. Kochetkov, V. Ye. (2025). Suchasnyi populiarnyi vokalnyi repertuar: tendentsii formuvannia, interpretatsii ta reprezentatsii [Contemporary popular vocal repertoire: trends in formation, interpretation, and representation]. *Muzykoznavcha dumka Dnipropetrovshchyny – Musicological thought in the Dnipropetrovsk region*, 29(2), 147–156. https://doi.org/10.33287/222516

4. Kosinska, N. L. (2018). Pryntsypy ta pidkhody do formuvannia stsenichno-obraznoi kultury maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva u protsesi vokalnoi pidhotovky [Principles and approaches to developing the stage-image culture of future music teachers during vocal training]. *Muzychne mystetstvo v osvitolohichnomu dyskursi – Musical Art in Educological discourse,* 3, 43–48. https://doi.org/10.28925/2518-766X.2018.3.4348

5. Kosinska, N. L. (2021). *Metodyka formuvannia stsenichno-obraznoi kultury maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva u protsesi vokalnoi pidhotovky[Methodology for forming the stage-imagery cultureoffuturemusicteachersintheprocessofvocaltraining]* [Doctoral dissertation]. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/34928/

6. Kuzmichova, V. A. (2021). Formuvannia vokalnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva v klasi «Postanovka holosu» [Formation of vocal competence in future music teachers in the «Voice Training» class]. *Professional Art Education,* 2(1), 28–34. https://surl.li/hzinqb

7. Li, Chunpen. (2013). *Metodyka formuvannia vokalnoi kompetentnosti maibutnikhuchyteliv muzyky [Methodology for developing vocal competence in future music teachers* [dys. … kand. ped. nauk]. Kyiv Retrieved from: https://enpuir.udu.edu.ua/entities/publication/54961877-5695-46c5-be29-a642803bfb06

8. Mamykina, O. A. (2022). Estradna vokalno-vykonavska pidhotovka maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva u vymiri kompetentnisnoho navchannia [Training future music teachers in popular vocal performance within the framework of competency-based education]. *Innovatsiina pedahohika – Innovative pedagogy*, 51(2), 52–56. https://doi.org/10.32782/2663-6085/2022/51.2.9

9. Mrochko, V. city, Zarytskyi A. O. (2025). Etapy formuvannia vokalnoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia muzychnoho mystetstva [Stages of forming the vocal competence of a future music teacher]. *Akademichni studii. Seriia «Pedahohika» – Academic Studies. Series «Pedagogy»*, (3), 25–32. https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2025.3.4

10. Ovcharenko, N. A. (2016). *Teoretyko-metodolohichni zasady profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva do vokalno-pedahohichnoi diialnosti [Theoretical and methodological foundations of the professional training of future music teachers for vocal-pedagogical activity]* [Doctoral dissertation in Pedagogical Sciences]. Kyiv. Retrieved from: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/14139/

11. Ovcharenko, N. A. (2023). Formuvannia khudozhno-interpretatsiinoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva zasobamy semiotychno-hermenevtychnoho analizu vokalnoho tvoru [Formation of the artistic-interpretive competence of future music teachers through the semiotic-hermeneutic analysis of a vocal work]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii – Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 2(126), 185–198. https://doi.org/10.24139/2312-5993/2023.02/185-198

12. Smyrna, O. Yu., Hiholaieva-Iurchenko, V. O., & Davydovych, L. V. (2023). Osnovni aspekty formuvannia vokalnoi kompetentnosti zdobuvachiv vyshchoi osvity spetsialnosti 025 Muzychne mystetstvo v umovakh dystantsiinoho navchannia [Main aspects of the formation of vocal competence of higher education students in the specialty 025 Musical art in distance learning]. *Akademichni vizii – Academic Visions*, (16). DOI: http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7625061

13. Chzhao, Yuilun. (2025). Sutnist i spetsyfika spivatskoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva u konteksti spivatskoho rozvytku [The essence and specifics of the singing competence of future music teachers in the context of vocal development]. *Pedagogical Academy: Scientific Notes – Pedahohichna Akademiia* : naukovi zapysky, *(19).* https://doi.org/10.5281/zenodo.15847269

14. Yan, Inshy. (2022). Formuvannia vokalno-vykonavskoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva yak skladova pidhotovky fakhivtsiv novoho format [Formation of vocal-performance competence in future music teachers as a component of training a new type of specialist]. Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova – Scientific Journal of the M.P. Drahomanov National Pedagogical University. 14(28), 173–181. https://doi.org/10.31392/NPU.nc.series14.2022.28

Formation in vocal competence of students in higher art and art-pedagogical education: theoretical and methodological aspects

Natalia Anatoliivna Ovcharenko
Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Professor at the department of Musical Art and Choreography
Kryvyi Rih State Pedagogical University
ORCID: 0000-0003-4874-1716

Lyudmila Ivanovna Kosyak
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Musical Art and Choreography
Kryvyi Rih State Pedagogical University
ORCID: 0000-0002-1916-9741

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

The research is dedicated to solving the problem in formation of vocal competence in students of higher art and art-pedagogical education. The purpose of the study is to specify the theoretical and methodological foundations in the formation of vocal competence in students of higher art and art-pedagogical education. The research methodology is based on the using of interdisciplinary, systemic, cultural, semiotic, hermeneutic, person-oriented, competence-oriented, creative approaches and such general scientific methods as: analysis, specification, generalization. Based on the results of the analysis, the concept of «vocal competence of students in higher art and art-pedagogical education» was clarified, which is interpreted as a professional-personal, dynamic education that integrates humanitarian, general cultural, artistic values, knowledge, skills, vocal-performance and vocal-pedagogical competences with a complex of musical, vocal, creative abilities, motivational and volitional personality traits for further educational, educational and professional activities in the field of academic, pop, and folk art of singing. The structure of the mentioned phenomenon is defined as consisting of five components, it's are proposed to be formed during three stages, namely: the motivational and goal`s stage aimed at the formation of the motivational and volitional component; the organizational-operational stage aimed at the formation of content-knowledge, artistic-interpretive, creative-activity components; productive and self-improving stage aimed at increasing the level of the reflexive and self-improving component. The methodological principles of the formation in vocal competence of students in higher art and art-pedagogical education are outlined, that include a complex of such scientific approaches as: interdisciplinary, systemic, cultural, semiotic, hermeneutic, personally oriented, competent, creative. Innovative trends have been identified that influence on the formation in vocal competence of modern students in higher education.

Keywords: *vocal competence, students of education, art education, art and pedagogical education, theoretical and methodological principles, scientific approaches, vocal art, vocal pedagogy, components, structure.*